Bomen in Gent: grote verschillen per wijk

Onderzoeksrapport

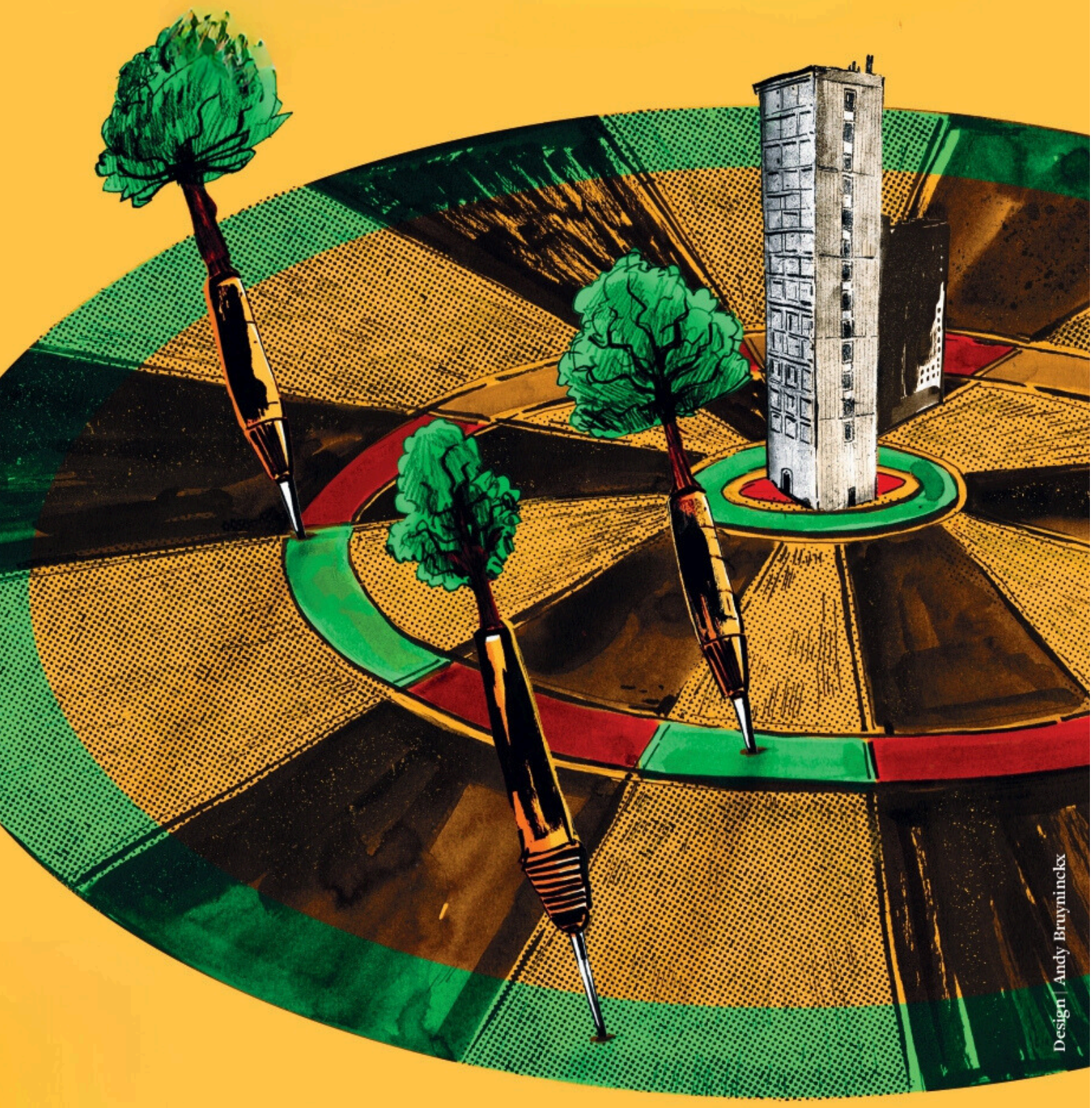

Gents Milieu Front

breekijzer

Natuurpunt Regio Gent

Inhoudstafel

Inleiding	1
Wat is de 3-30-300-regel?	1
Hoe is dit rapport opgebouwd?	1
3 bomen zichtbaar vanuit je woning	2
30 procent boombedekking per wijk	5
300 meter tot het dichtstbijzijnde park	9
Conclusie	12
Methodologie	14
Gebruik beeldmateriaal	15
Contact	15

Inleiding

Hoe groen is Gent, en hoe is het groen verdeeld over de Gentse wijken? Vrijwilligers van Gents MilieuFront doken in de cijfers en onderzochten het zicht op bomen, het boomkruinpercentage per wijk en de wandelafstand tot aan een park.

Dit rapport werd gepubliceerd op 2 mei 2024 door Gents MilieuFront, Natuurpunt Gent en Breekijzer.

Wat is de 3-30-300-regel?

3 bomen zichtbaar vanuit elk raam, 30 procent boomkruinoppervlak in elke wijk en voor iedereen op 300 meter wandelafstand een grote groene plek: dat is de 3-30-300-regel, ontwikkeld door de Nederlandse professor Cecil Konijnendijk. Deze handige leidraad voor gezonde en leefbare steden maakt internationaal snel opgang. Op uitnodiging van Natuurpunt Gent, Breekijzer en Gents MilieuFront komt professor Konijnendijk op 8 mei naar Gent. Dankzij dit onderzoek zal hij daarbij ook aandacht kunnen besteden aan de verdeling van het groen in Gent.

Hoe is dit rapport opgebouwd?

We bespreken de onderzoeksresultaten in 3 delen: 3, 30 en 300. We vermelden telkens eerst de totaalscore voor de hele stad en daarna welke wijken de laagste en de hoogste scores halen. Daarna volgt de volledige lijst met de resultaten van alle wijken, zowel in tabel als op kaart. Om te illustreren dat er binnen een wijk aanzienlijke verschillen kunnen zijn, bespreken en tonen we telkens ook gedetailleerde kaarten van de wijk Watersport-baan-Ekkergem, die is opgedeeld in 4 sectoren: Blaarmeersen, Bijloke, Ekkergem en Neermeersen. Daarna volgen de conclusies, de volledige onderzoeksresultaten in één tabel en ten slotte een uitgebreide methodologische toelichting.

3 bomen zichtbaar vanuit je woning

Resultaat voor Gent: 33% van alle panden heeft zicht op 3 bomen. Ledeberg, Sluizeken-Tolhuis-Ham en Muide-Meulestede-Afrikalaan hebben de laagste percentages: respectievelijk 10, 11 en 14 procent van de panden heeft er zicht op 3 bomen. Sint-Denijs-Westrem-Afsnee, Drongen en Mariakerke scoren het hoogst, met respectievelijk 72, 54 en 53 procent.

Wijk	Percentage panden met zicht op 3 bomen	Wijk	Percentage panden met zicht op 3 bomen
Ledeberg	9,81%	Moscou-Vogelhoek	31,91%
Sluizeken-Tolhuis-Ham	10,77%	Wondelgem	32,49%
Muide-Meulestede-Afrikalaan	13,85%	Stationsbuurt-Noord	34,07%
Rabot-Blaisantvest	14,38%	Kanaaldorpen en -zone	35,53%
Binnenstad	15,29%	Nieuw Gent-UZ	39,85%
Brugse Poort-Rooigem	18,22%	Watersportbaan-Ekkergem	45,16%
Elisabethbegijnhof	20,51%	Zwijnaarde	46,42%
Macharius	22,69%	Stationsbuurt-Zuid	51,54%
Oud Gentbrugge	22,98%	Gentbrugge	52,55%
Oostakker	23,95%	Mariakerke	53,23%
Bloemekenswijk	24,30%	Drongen	54,26%
Dampoort	25,36%	Sint-Denijs-Westrem-Afsnee	72,24%
Sint-Amandsberg	27,58%		

Gents Milieu Front

natuurpunt breek ijzer

% gebouwen per wijk met **zicht op 3 bomen**

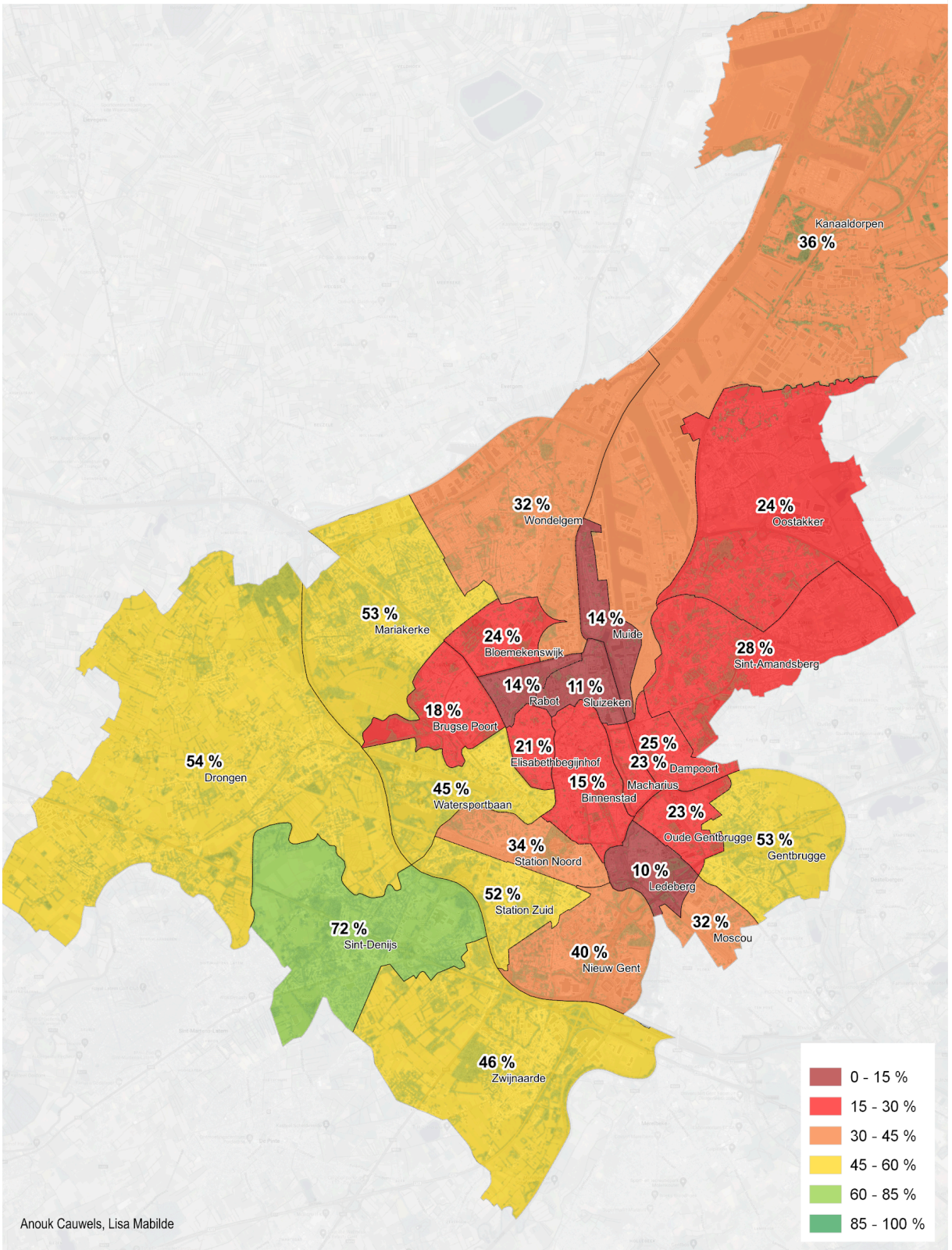

Casus Watersportbaan-Ekkergem

Als we de wijk Watersportbaan-Ekkergem van nabij bekijken, zien we dat de sectoren Blaarmeersen en Neermeersen hoog scoren, maar gezien het hogere aantal panden in de sectoren Bijloke en Ekkergem, wegen deze percentages zwaarder door voor het wijkgemiddelde (45,16%).

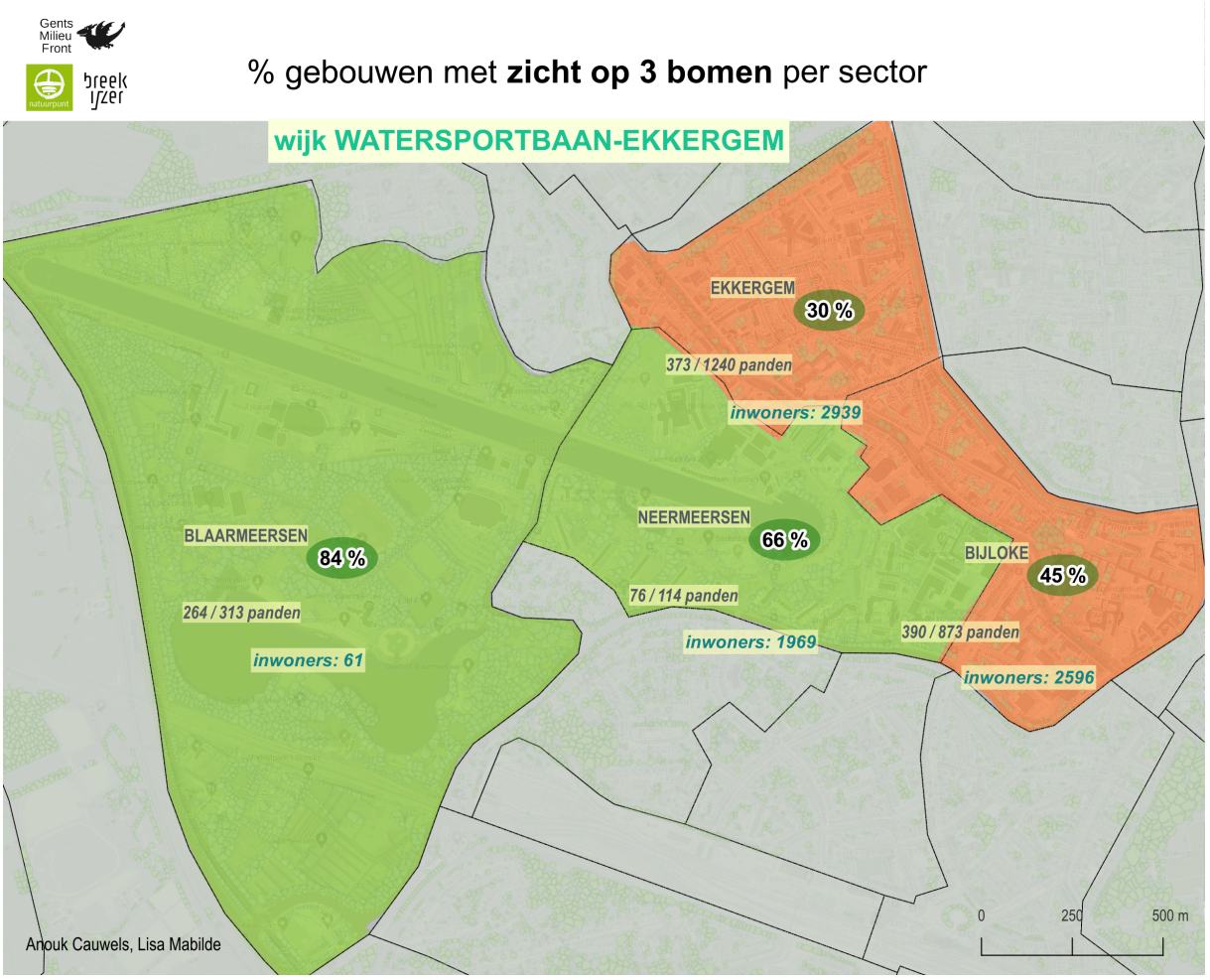

30 procent boombedekking per wijk

Resultaat voor Gent: de gemiddelde boomkruinbedekking rond gebouwen in Gent is 15%. Dat wil zeggen dat binnen een cirkel van 500 meter rondom het gemiddelde Gentse gebouw, 15% van de grond beschaduwd wordt door bomen.

Slechts 5% van alle gebouwen (6421 van de 136747 panden) in Gent heeft 30% kruinbedekking in de omgeving. (De omgeving wordt gedefinieerd als een cirkel met een straal van vijfhonderd meter rond het gebouw.)

De gemiddelde kruinbedekking per wijk bekeken is het hoogst in Sint-Denijs-Westrem-Afsnee, Mariakerke en Sint-Amandsberg (28, 24 en 21 procent).
De laagste kruinbedekking vinden we in de wijken Muide-Meulestede-Afrikalaan, Sluizeken-Tolhuis-Ham en Binnenstad (6, 7 en 9 procent).
Opgelet: de wijkpercentages tonen de wijkgemiddeldes van de kruinbedekking per pand en NIET het percentage panden die 30% kruinbedekking halen (dat ligt veel lager: rond de 5%). We zien dus grote verschillen tussen de wijken. Over het algemeen kan je zeggen: hoe dichter bij de binnenstad, hoe minder boomkruinoppervlak een wijk telt.

Een boomkruinbedekkingsgraad van minimum 30 procent is een belangrijke, wetenschappelijk onderbouwde ondergrens voor de fysieke en mentale gezondheid. Goed geplaatste bomen verhogen de luchtkwaliteit. Vanaf 40% kruinbedekking treedt een sterk verkoelend effect op dankzij evapotranspiratie (onder meer verdamping) en schaduw.

Wijk	Gemiddelde kruinbedekking per wijk	Wijk	Gemiddelde kruinbedekking per wijk
Muide-Meulestede-Afrikalaan	6,09%	Wondelgem	14,49%
Sluizeken-Tolhuis-Ham	6,82%	Station-Noord	14,97%
Binnenstad	8,82%	Drongen	15,17%
Rabot-Blaisantvest	9,73%	Bloemekenswijk	15,24%
Elisabethbegijnhof	9,76%	Watersportbaan-Ekkergem	17,55%
Ledeberg	10,82%	Nieuw Gent-UZ	17,63%
Dampoort	11,08%	Station-Zuid	18,68%
Kanaaldorpen en -zone	11,19%	Zwijnaarde	19,65%
Moscou-Vogelhoek	11,97%	Gentbrugge	20,70%
Brugse Poort-Rooigem	12,04%	Sint-Amandsberg	21,19%
Macharius-Heirnis	12,13%	Mariakerke	23,85%
Oud Gentbrugge	12,71%	Sint-Denijs-Westrem-Afsnee	28,39%
Oostakker	13,47%		

Gents Milieu Front

natuurpunt breek IJzer

gemiddelde **kroonbedekking gebouwen** per wijk

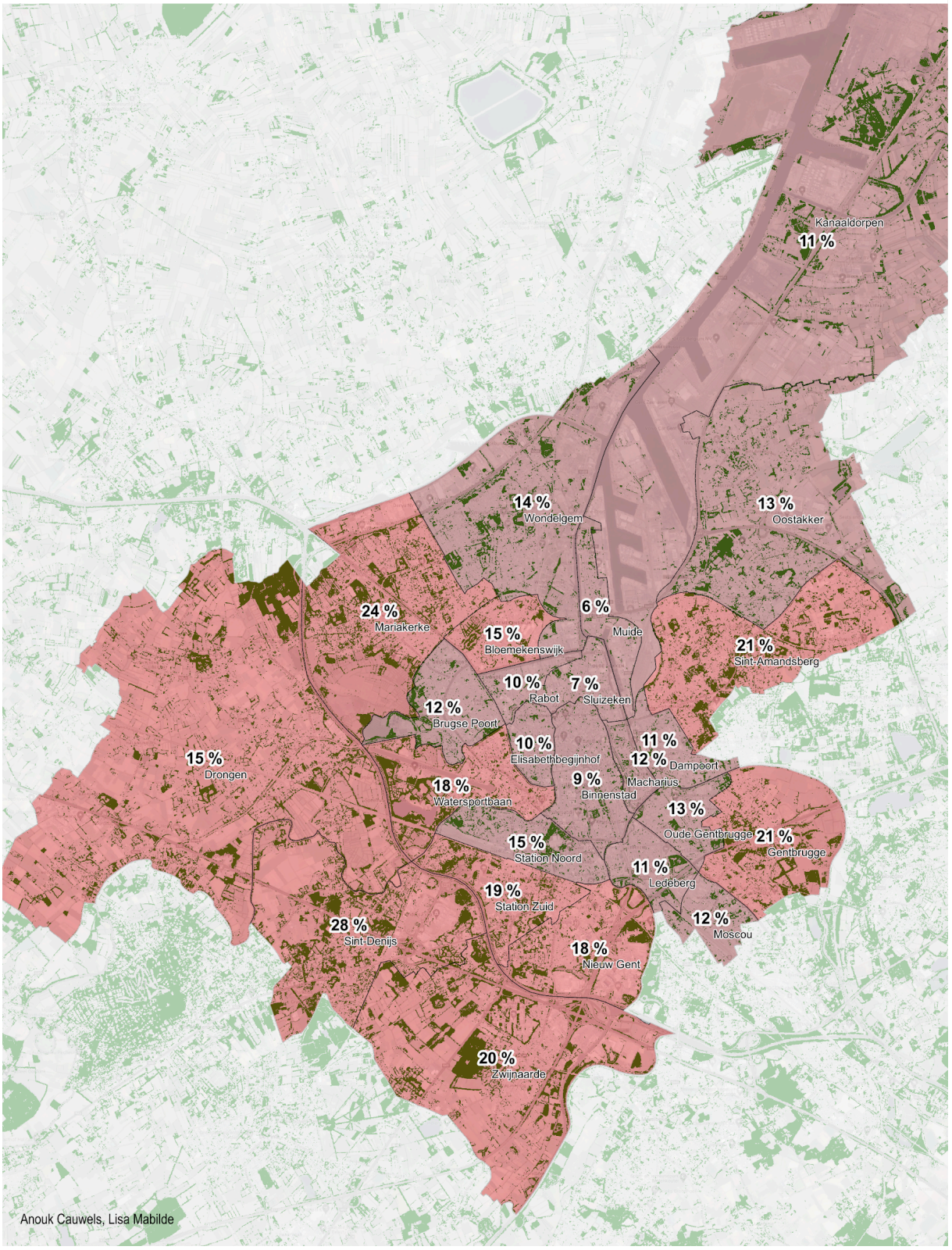

Casus Watersportbaan-Ekkergem

In de sector Blaarmeersen bedraagt de gemiddelde kruinbedekking van de panden 31% en hebben 229 van de 313 panden een kruinbedekking van minstens 30%. In de sectoren Bijloke en Ekkergem bedraagt de gemiddelde kruinbedekking op sectorniveau respectievelijk 12 en 16% en voldoet geen enkel pand aan de kruinbedekking van 30%. We geven dit ook zo weer op de kaart. De percentages per sector geven het sectorgemiddelde van de kruinbedekking per pand. De cijferverhouding toont het aantal panden dat een kruinbedekking van 30% heeft ten opzichte van het totaal aantal panden per sector.

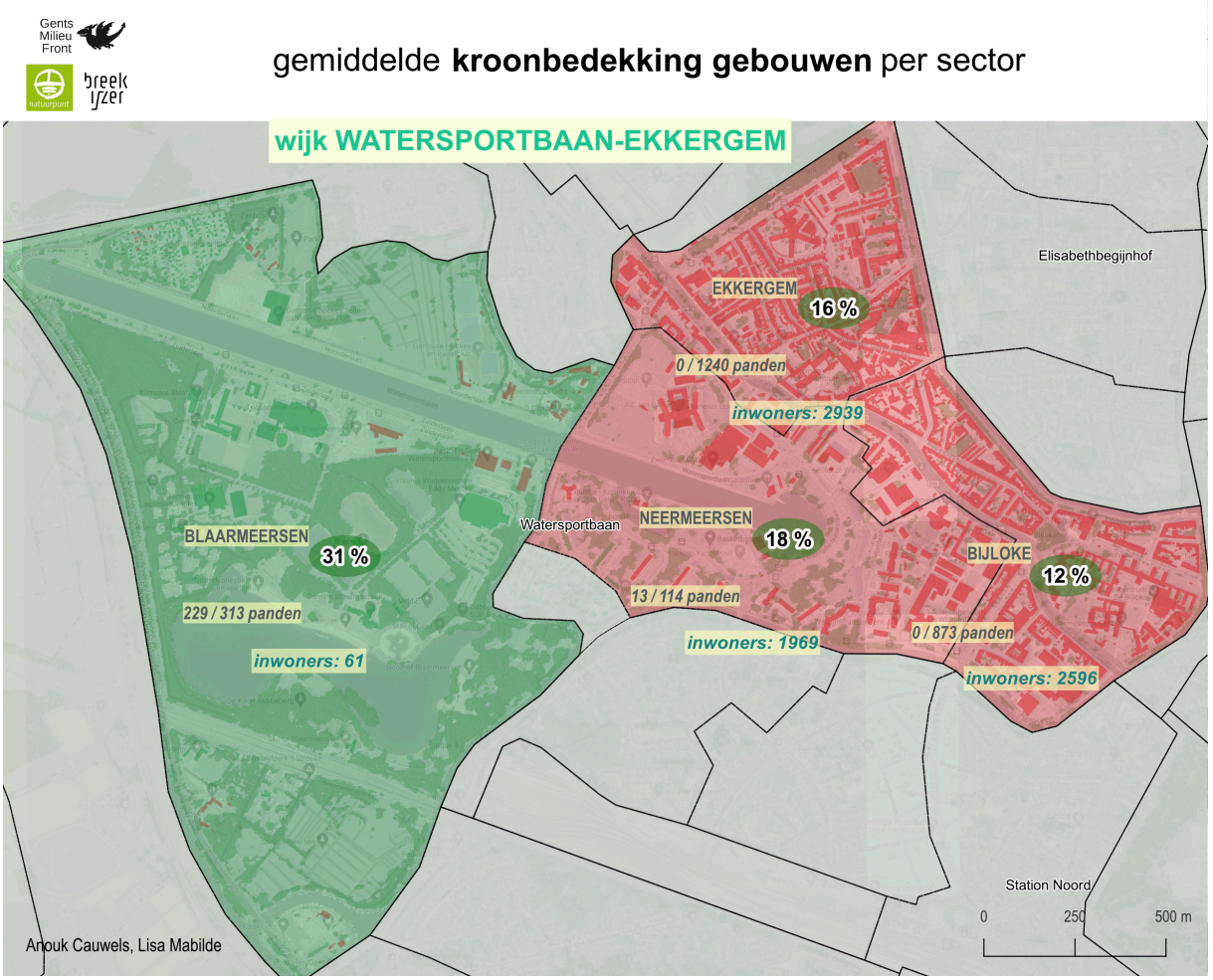

300 meter tot het dichtstbijzijnde park

41 procent van alle Gentse panden ligt op 300 meter (of minder) wandelafstand tot een groene plek. We definieerden een groene plek als een (publiek toegankelijk) park of

groengebied van minimum een halve hectare. Ter vergelijking: de Vrijdagmarkt is ongeveer één hectare groot.
Als we de resultaten per wijk bekijken, valt het meteen op dat de situatie hier omgekeerd lijkt aan de bevindingen met het aantal zichtbare bomen (3) en de boomkruinoppervlakte (30). Bij het aantal zichtbare bomen en de boomkruinoppervlakte per wijk scoorden de centrumwijken pover en de buitengebieden beter. Bij de wandelafstand naar een park is het andersom. De verklaring hiervoor schuilt in het feit dat er in de buitengebieden weinig openbaar groen te vinden is nabij woonkernen. Een belangrijke nuance is dat de Gentenaars in deze wijken vaker een grote tuin hebben. Het landbouwgebied werd ook niet meegenomen als groenruimte, terwijl dit ook een recreatieve waarde kan hebben.

De wijken Kanaaldorpen en -zone (5%), Drongen (14%) en Sint-Denijs-Westrem-Afsnee (16%) tellen procentueel het minste aantal panden nabij een openbare groene plek. De wijken Macharius-Heirnis (82%), Muide-Meulestede-Afrikalaan (70%) en Oud Gentbrugge (64%) tellen procentueel de meeste panden met een parkje binnen een wandelbereik van 300 meter.
Een belangrijke nuance hierbij is de bouwdichtheid (het totale aantal panden ten opzichte van de wijkoppervlakte). Dat wil zeggen: als je twee wijken met eenzelfde oppervlakte en eenzelfde aantal parken met elkaar vergelijkt, dan zal de dichter bebouwde wijk vanzelf een hogere score halen. Macharius-Heirnis en Muide-Meulestede-Afrikalaan tellen veel meer (kleine) panden per honderd vierkante meter dan bijvoorbeeld Kanaaldorpen en -zone.

Wijk	Percentage panden op maximum 300 meter wandelafstand van een groengebied	Wijk	Percentage panden op maximum 300 meter wandelafstand van een groengebied
Kanaaldorpen en -zone	4,62%	Rabot-Blaisantvest	45,79%
Drongen	13,77%	Dampoort	46,69%
Sint-Denijs-Westrem-Afsnee	16,25%	Moscou-Vogelhoek	46,98%
Oostakker	22,97%	Ledeberg	48,55%
Stationsbuurt-Noord	32,89%	Brugse Poort-Rooigem	50,04%
Elisabethbegijnhof	34,21%	Watersportbaan-Ekkergem	50,25%
Stationsbuurt-Zuid	36,89%	Bloemekenswijk	58,04%
Wondelgem	36,92%	Sluizeken-Tolhuis-Ham	59,77%
Mariakerke	37,88%	Nieuw Gent-UZ	61,42%
Zwijnaarde	38,56%	Oud Gentbrugge	64,09%
Sint-Amandsberg	39,25%	Muide-Meulestede-Afrikalaan	70,00%
Binnenstad	42,59%	Macharius-Heirnis	82,16%
Gentbrugge	44,81%		

Gents Milieu Front

breek ijzer

% gebouwen per wijk **binnen 300m van een groengebied**

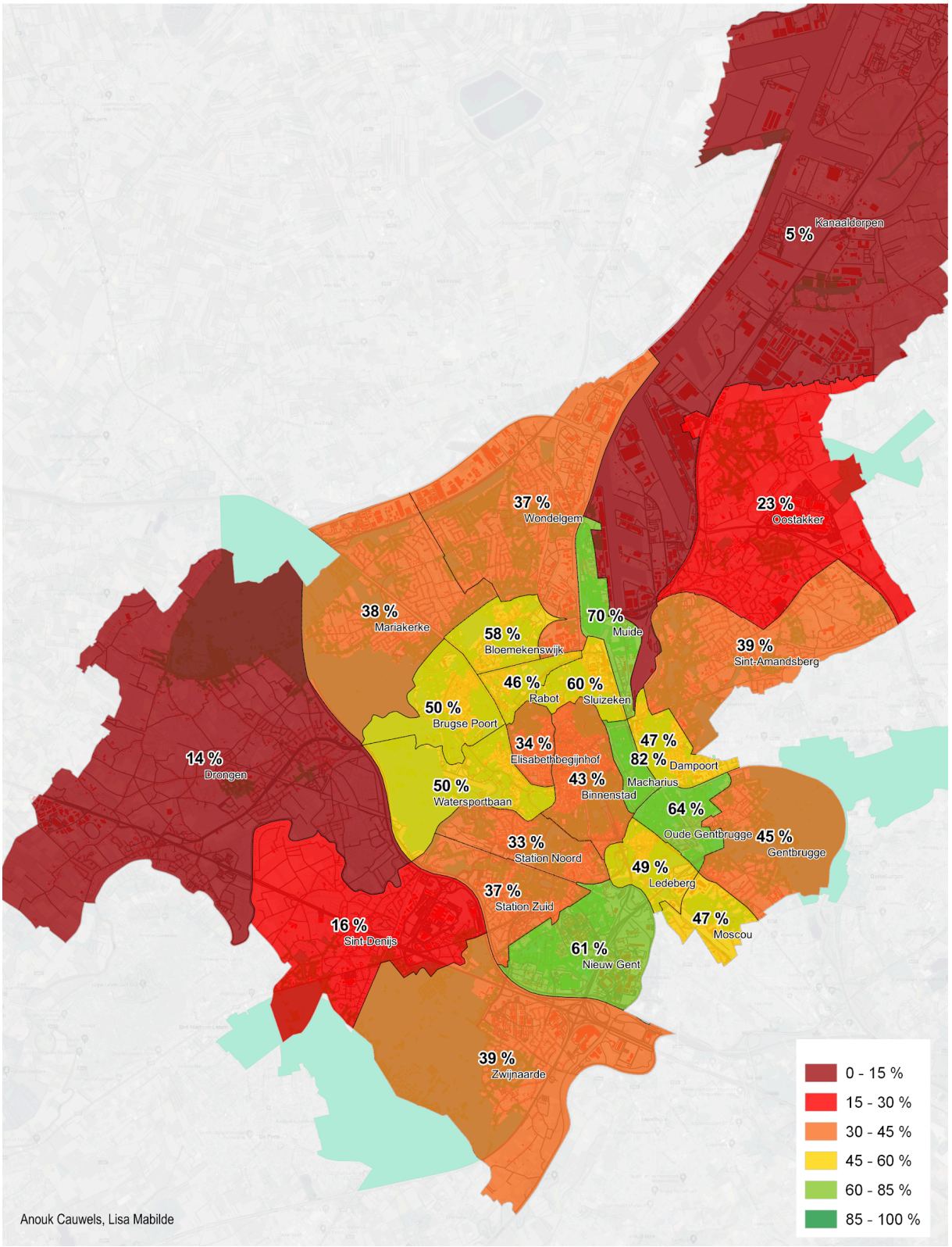

Casus Watersportbaan-Ekkergem

De sectoren Blaarmeersen en Neermeersen scoren erg hoog (92 en 80%), maar tellen een pak minder panden dan Ekkergem en Bijloke. Het resultaat op wijkniveau ligt daardoor beduidend lager (50%). Het blijft bij de interpretatie van de cijfers dus belangrijk om rekening te houden met de bouwdichtheid per sector/wijk. Het tweede kaartje illustreert dat heel duidelijk.

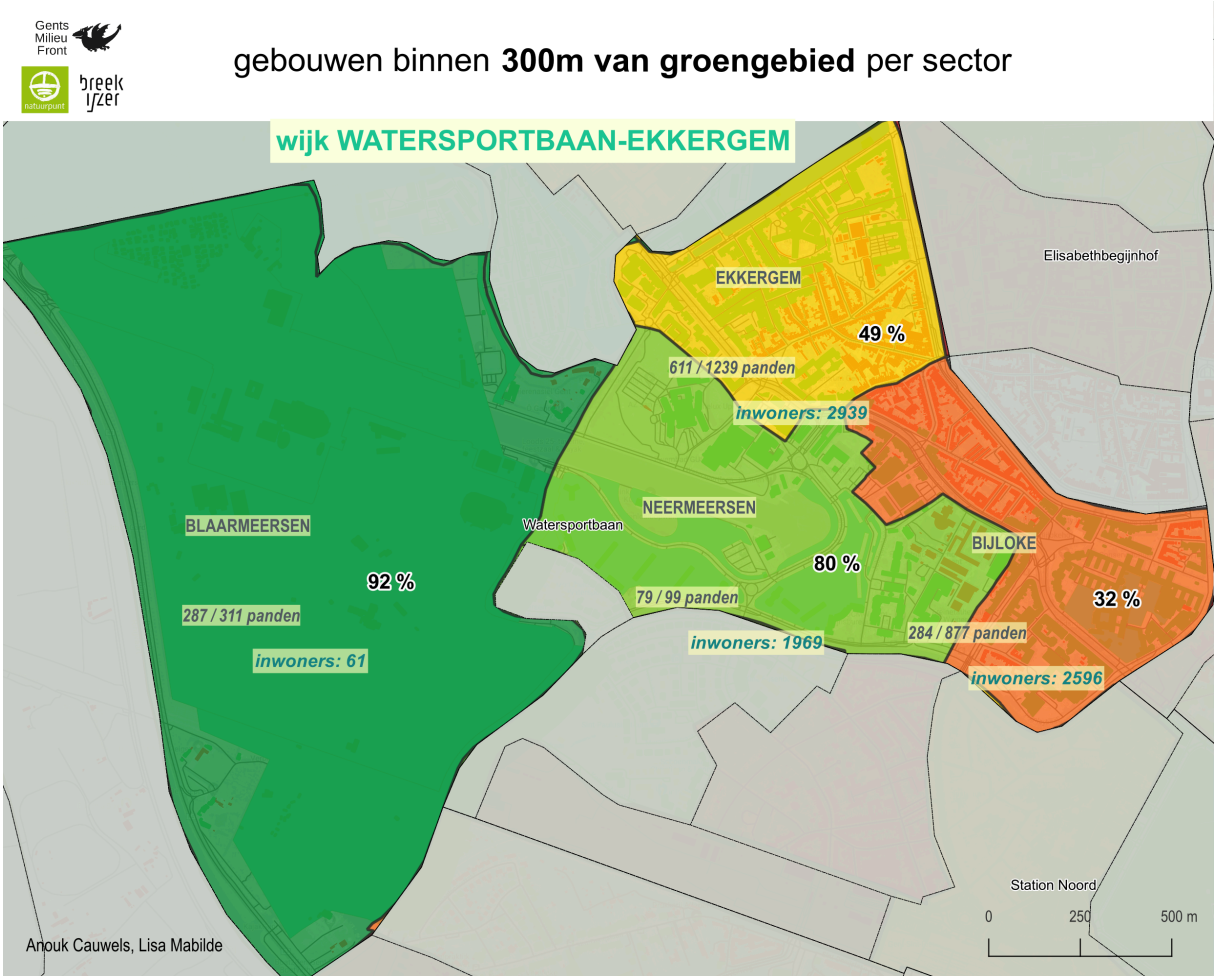

Conclusie

Het groen in Gent is ongelijk verdeeld. De boomkruinoppervlakte per wijk verschilt sterk, met een groot tekort aan verspreid groen in de wijken in de binnenstad. Anderzijds vinden inwoners van deze wijken vaker een park op een wandelafstand van maximum 300 meter.
Bomen zijn natuurlijke airco's, luchtfilters, minijungles en geluksbrengers in één. Ze zorgen voor gezonde Gentenaars en beschermen de stad tegen de gevolgen van de klimaatopwarming. De grote bomen van overmorgen moeten vandáág in de grond: hoog tijd dus voor actie.

Voor een klimaatrobuust Gent met gezonde inwoners hebben dichtbebouwde wijken zowel verspreid groen nodig als grotere groene plekken op een haalbare wandelafstand. Dankzij dit rapport kan het Gentse stadsbestuur de vergroening gericht en doeltreffend vorm geven. Gents MilieuFront, Natuurpunt Gent en Breekijzer roepen het Gentse stadsbestuur dan ook op om de 3-30-300-regel in zijn beleid op te nemen, en in het bijzonder in dichtbevolkte wijken die laag scoren werk te maken van een snelle vergroening.

De volledige resultaten van het onderzoek:

Wijk	3 bomen	30% kruinen	300 meter
Kanaaldorpen en -zone	35.53%	11.19%	4.62%
Elisabethbegijnhof	20.51%	9.76%	34.21%
Binnenstad	15.29%	8.82%	42.59%
Oostakker	23.95%	13.47%	22.97%
Rabot-Blaisantvest	14.38%	9.73%	45.79%
Sluizeken-Tolhuis-Ham	10.77%	6.82%	59.77%
Ledeberg	9.81%	10.82%	48.55%
Muide-Meulestede-Afrikalaan	13.85%	6.09%	70.00%
Brugse Poort-Rooigem	18.22%	12.04%	50.04%
Dampoort	25.36%	11.08%	46.69%
Stationsbuurt-Noord	34.07%	14.97%	32.89%
Wondelgem	32.49%	14.49%	36.92%
Drongen	54.26%	15.17%	13.77%
Moscou-Vogelhoek	31.91%	11.97%	46.98%
Oud Gentbrugge	22.98%	12.71%	64.09%
Bloemekenswijk	24.30%	15.24%	58.04%
Sint-Amandsberg	27.58%	21.19%	39.25%
Macharius	22.69%	12.13%	82.16%
Zwijnaarde	46.42%	19.65%	38.56%
Stationsbuurt-Zuid	51.54%	18.68%	36.89%
Watersportbaan-Ekkergem	45.16%	17.55%	50.25%
Nieuw Gent-UZ	39.85%	17.63%	61.42%
Gentbrugge	52.55%	20.70%	44.81%
Mariakerke	53.23%	23.85%	37.88%
Sint-Denijs-Westrem-Afsnee	72.24%	28.39%	16.25%
Volledig Gents grondgebied	**33%**	**15%**	**41%**

Methodologie

3 bomen zichtbaar vanuit je woning

We brachten in kaart hoeveel gebouwen in Gent zicht hebben op 3 bomen. Aangezien we niet weten aan welke kant de ramen van huizen zitten, is de analyse een benadering, gebaseerd op het aantal grote bomen binnen een straal van 25 meter van de huizen. De resultaten zijn eerder te interpreteren op wijkniveau. Voor de bomen gebruikten we data van Hogeschool VIVES, dat alle boomkruinen in Gent in kaart heeft gebracht, en voor de gebouwen raadpleegden we het Grootschalig Referentiebestand (Basiskaart Vlaanderen). We selecteerden eerst alle significante bomen. Een significante boom heeft een boomkruinoppervlakte groter dan 28m² (voor dit cijfer baseerden we ons op de methodologie van Cobrace NL & Universiteit Wageningen). Rond elke significante boom trokken we een cirkel met een straal van 25 meter. Een pand scoort voldoende als het in drie of meer van deze cirkels valt. Het resultaat voor een wijk is dan het percentage panden dat voldoende scoort.

30 procent boombedekking per wijk

Hiervoor baseerden we ons op gegevens uit Groenkaart Vlaanderen (2021). Dit is een raster met pixels van 1 meter op 1 meter. Elke pixel heeft ofwel de waarde ‘hoog groen’, ‘laag groen’ of ‘niet groen’. Pixels met de waarde ‘hoog groen’ duiden op de aanwezigheid van bomen van 3 meter of hoger. Om in te schatten of een pand een voldoende bedekking van boomkruinen heeft, baseerden we ons op een cirkel met een straal van 500 meter rondom het pand (Cobrace NL & Universiteit Wageningen). Het percentage bedekking hoog groen in deze cirkel is de score voor het gebouw; de score per wijk is het gemiddelde van de scores van alle gebouwen in een wijk.

Oppervlakten met water (rivieren, dokken, vijvers) werden in de analyse in mindering gebracht. We hielden er met andere woorden rekening mee dat er in het water geen bomen kunnen groeien.

300 meter tot het dichtstbijzijnde park

Hiervoor brachten we eerst alle groenpolen en parken met een oppervlakte van minimum 0.5 ha binnen Gent in rekening, die we daarna vergeleken met het aantal gebouwen binnen een wandelafstand (= het wegennetwerk volgend) van 300 meter.

Gebruikte data: open data Stad Gent voor groenpolen en parken, Openstreetmap data voor het wegennetwerk, en GRB (Basiskaart Vlaanderen) voor het aantal en de ligging van gebouwen.

In GIS bepaalden we via de tool 'service area analyse' (netwerkanalyse) de regio (of alle toegankelijke straten) die vanaf een bepaalde locatie en op 300 meter wandelafstand te bereiken zijn. Hiervoor hebben we de puntlocaties nodig vanwaar we vertrekken, in dit geval de ingang van een park of groenpool, en het wegennetwerk waarlangs men wandelt.
Er zijn geen gegevens beschikbaar over de ingangen tot parken/groenpolen. Deze werden daarom bij benadering vastgelegd: elke straat die de rand/perimeter van een groenpool/park doorsnijdt, wordt verondersteld een ingang te zijn. Door kruising van het wegennetwerk met de perimeters van de parken/groenpolen krijgen we verschillende puntlocaties die de ingangen voorstellen. Deze puntlocaties dienen als input voor de service area analyse.
Eens we de service area kenden (met andere woorden: welke straten er binnen 300m van de ingangen tot de parken gelegen zijn), konden we analyseren hoeveel gebouwen op maximaal 300m wandelafstand liggen van een ingang tot een park/groenpool.

Detailanalyse

Tot slot maakten we ook een detailanalyse voor de wijk Watersportbaan-Ekkergem. Daarbij bekeken we het percentage hoog groen per statistische sector en het aantal mensen dat in een sector woont. Hiervoor gebruikten we de statistische sectoren en bevolking per sector 2023 van StatBel.

Gebruik beeldmateriaal

Overname van het beeldmateriaal is toegelaten, met vermelding van het copyright: Anouk Cauwels en Lisa Mabilde voor Gents MilieuFront.
U kunt de kaarten raadplegen en downloaden in deze map.

Contact

Anouk Cauwels, onderzoeker en GMF-vrijwilliger, anouk.cauwels@hotmail.com,
0478/799 262
Bouke Billiet, beleidsmedewerker Gents MilieuFront, bouke@gentsmilieufront.be, 0498/574.596

Dit onderzoek werd uitgevoerd door Anouk Cauwels en Lisa Mabilde.